

การพัฒนาแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

The Development of Management Model in Small-Sized School Network, Under Nongkhai Primary Educational Service Area Office

สมคิด โพธิ์จุมพล และ พันธศักดิ์ พลสารรัมย์

Somkid Phojumpol and Pansak Polsaram

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี จังหวัดอุดรธานี 41000

Graduate School, Ratchathani University, Udonthani Province, Thailand, 41000

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย 2) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย 3) พัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบโดยการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จัดทำเครื่องมือการวิจัยในลักษณะแบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ก) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 40 คน ข) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 40 คน และ ค) ครูผู้สอน จำนวน 40 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบรูปแบบและการพัฒนาแบบ สรุปผลการวิเคราะห์ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบมาวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) จัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้ Modified Priority Need Index (PNI_{modified}) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ (PNI_{modified}) มาร่างรูปแบบ ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารจัดการกลุ่มเครือข่าย 2) การบริหารงานวิชาการ 3) การบริหารงบประมาณ 4) การบริหารงานบุคคล 5) การบริหารงานทั่วไป 6) การบริหารแบบมีส่วนร่วม ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบ ทบทวนและยืนยัน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม ผลการตรวจสอบ ทบทวน และประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ถูกต้อง ครบคลุมสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎี การวิจัย โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research were 1) study the current conditions and the adverse conditions of the management in small-sized school network, under control of Nongkhai primary educational service area office. 2) analyze the need of the management in small-sized school network, under control of Nongkhai primary educational service area office. 3) develop management models in a small-sized school network, under control of Nongkhai primary educational service area office as used by the research method and development. There are 3 step to take which are:- Step 1 : study and analyze the model by investigating theories related research, take the completed questionnaire from collected data from the sample in small-sized school network, under the control of Nongkhai primary educational service area office, such as a) the education directors 40 persons b) the academic affairs deputy director or the heads of academic 40 persons and c) 40 teachers, total amount 120 persons. By selecting a specific sample. Step 2 : Design and development of the model, summary the analysis of the current conditions and the adverse conditions of the model to analyze the gap analysis, prioritize the needs by using modified priority need index (PNI), take the data obtained from the analysis (PNI) to draft the model. Consists of the following 6 elements 1) Management Network Group 2) academic administration. 3) Budget Management 4) Personnel Management 5) General Administration 6) Management participation. Step 3 : verify, review, and confirm the appropriateness, and the feasibility of the model, by discussions of the group with the luminaries and stakeholders 8 persons, after results verification, reviewed, and evaluation model found to be appropriate, there is a possibility in practice of being exact, comprehensive, and according to framework, theory and research. Overall this was very found to be good.

Keywords : management model, small-sized school network

1. บทนำ

สภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษานานเล็กสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 14,397 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 45.82 (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2553. สพฐ.) [1] และมีแนวโน้มจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการติดตามและประเมินผลคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาพบว่าสถานศึกษานานเล็กมีระดับคุณภาพที่ต่ำ นอกจากประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาที่ต่ำแล้ว โรงเรียนขนาดเล็ดยังมีการลงทุนทางการศึกษาสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ในทุกด้าน ทั้งการใช้บุคลากร อาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ สื่อ อุปกรณ์ นอกจากนี้ยังมีปัญหาต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น การขาดแคลนบุคลากร ครู สื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัย

มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะครูไม่ครบชั้นเรียน ครูไม่สามารถจัดกิจกรรม การเรียนการสอนตามกระบวนการได้เต็มรูปแบบ ครู ผู้บริหารขาดขวัญกำลังใจ ส่งผลให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษานานเล็ก [2]

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ซึ่งประกอบด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้ตระหนักถึงปัญหาในการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด เพื่อสนองนโยบายในการแก้ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ ซึ่งมีโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดรวมทั้งสิ้น 146 โรงเรียน [3] [4] ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล นิเทศติดตามประเมินผล

การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสอง รอบสาม การทดสอบวัดมาตรฐานระดับชาติ รวมถึงพลังสมอง ระดมทรัพยากรทุกภาคส่วน ตลอดจนศึกษา วิจัย ค้นคว้านวัตกรรม โดยเฉพาะเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อแก้ปัญหายกระดับผลสัมฤทธิ์ของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในระดับพื้นฐาน กอปรกับเป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 1 ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคำคิดริเริ่มใหม่ ในการพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ตลอดจน การนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย ปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ และแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ตามสภาพความต้องการจำเป็น บริบทของแต่ละโรงเรียนต่อไป

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย

2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย

3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย

1.2 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (description research) โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างเดี่ยว ตรวจสอบสภาพการณ์ไม่มีการทดลอง โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบ โดยการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั่วไปและต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ร่างรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กตามกรอบแนวคิดในงานวิจัยและกำหนดปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก และนำองค์ประกอบที่ได้นำมาร่างรูปแบบจัดทำเครื่องมือการวิจัยในลักษณะของแบบสอบถามเป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Content Validity Index : CVI) ที่มีค่ามากกว่า 0.8 ขึ้นไป และนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างเดี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 12 โรงเรียน จำนวน 36 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .96 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลแล้ววิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อให้ได้องค์ประกอบสำคัญที่ค้นพบนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เพื่อหารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบมาวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) และจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยใช้ Modified Priority Need Index (PNI modified) [5] และนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ (PNI modified) มาร่างรูปแบบ นำร่างรูปแบบที่ปรับปรุงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไป

ได้ในการปฏิบัติแล้วปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบ ทบทวน และยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบนำร่างรูปแบบในขั้นตอนที่ 2 มาตรวจสอบยืนยันรูปแบบและเพิ่มความน่าเชื่อถือของรูปแบบ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 8 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและการนำไปใช้ประโยชน์ พร้อมทั้งได้ข้อวิพากษ์ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1-2 ทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 146 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1-2 เป็นสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก ในปีการศึกษา 2555 จำนวน 17 เครือข่าย 40 โรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคลากรในโรงเรียนๆ ละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้างานวิชาการ 1 คน และครูผู้สอน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 120 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม (questionnaires) เพื่อเป็นการสังเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัดความสำเร็จการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก

2. แบบสอบถามความคิดเห็น ใช้ตรวจสอบยืนยัน ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์การนำรูปแบบไปใช้ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้เสียตรวจสอบโดยใช้แบบสอบถาม

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการนำหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานีและแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ส่งให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตามคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ที่กำหนดและขอรับแบบสอบถามด้วยตนเอง

2. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคงจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานีพร้อมของจดหมายเจ้าหน้าที่ของผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามกลับให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์และเก็บข้อมูลด้วยตัวเองในบางส่วน จำนวนผู้ให้ข้อมูล 120 คน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 โรงเรียนและขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัย ภายใน 15 วัน

3. การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยขอหนังสือเชิญประชุมสนทนากลุ่มจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี พร้อมส่งประเด็นหัวข้อในการประชุมสนทนากลุ่มให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 8 คน ได้ทำการศึกษาล่วงหน้าหนึ่งสัปดาห์ก่อนจัดการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยกำหนดประเด็นสำหรับตรวจสอบในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และการนำระบบไปใช้ ข้อดีและข้อจำกัดของรูปแบบ ข้อเสนอแนะต่างๆของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการจดบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่มและบันทึกเสียงเกี่ยวกับเนื้อหาสาระต่างๆจากการประชุมเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาระบบให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

3. ผลการวิจัย

3.1 ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) รูปแบบ

การบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ จังหวัดหนองคาย สภาพปัจจุบันพบว่า องค์ประกอบรายด้านทั้ง 6 ด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการบริหารเครือข่าย ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงบประมาณ ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 18.87

สภาพที่พึงประสงค์พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารบุคคล ด้านบริหารเครือข่าย ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ร้อยละ 20.87, 20.37, 19.27, 18.65, 17.26 และ 16.93 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง, จุดอ่อน พบว่า จุดแข็งคือ องค์ประกอบด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) คิดเป็นร้อยละ 16.93 จุดอ่อน ได้แก่ องค์ประกอบด้านการบริหารงานทั่วไป โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) คิดเป็นร้อยละ 20.87

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก มีองค์ประกอบ 6 ด้าน และประกอบด้วยตัวชี้วัดความสำเร็จ 66 ตัวชี้วัด ด้านการบริหารงานทั่วไปมี 8 ตัวชี้วัด ด้านการบริหารงบประมาณมี 6 ตัวชี้วัด ด้านการบริหารทางวิชาการ มี 15 ตัวชี้วัด ด้านบริหารงานบุคคล มี 15 ตัวชี้วัด ด้านการบริหารเครือข่าย มี 13 ตัวชี้วัด ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม 9 ตัวชี้วัด

3. ผลการตรวจสอบทบทวนและยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน องค์ประกอบแต่ละด้านและแนวทางปฏิบัติแต่ละข้อมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย พบประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และคำถามการวิจัย 3 ประเด็นดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) สภาพปัจจุบันพบว่า ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.19) อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1 เป็นด้านที่มีความจำเป็นน้อยที่สุด ซึ่งเป็นจุดแข็งที่ต้องได้รับการพัฒนาเสริมการบริหารด้านอื่นๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ [6] ได้ศึกษาศักยภาพและวิธีสนับสนุนการจัดการศึกษาตามทัศนะของผู้นำชุมชน ในเขตบริการการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ที่พบว่าชุมชนมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้ง ด้านการจัดการ ด้านค้ำค้ำวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และด้านเงิน โดยวิธีการขอการสนับสนุน การประสานงานกับผู้นำชุมชน และใช้กิจกรรมทางศาสนา เช่น การทอดผ้าป่าทางการศึกษา เป็นต้น ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า องค์ประกอบด้านวิชาการ ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.13) มากเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 19.27 สอดคล้องกับแนวคิดของ [7] กล่าวว่าวงจรการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะสำคัญคือ 1) เป็นกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์และระบุความต้องการจำเป็น 2) กำหนดนโยบายจุดมุ่งหมายและแนวปฏิบัติอย่างกว้างๆ 3) กำหนดแนวทาง 4) การกำหนดแผนและอนุมัติงบประมาณแผนงาน 5) การนำแผนไปปฏิบัติ 6) การประเมินผล และยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งผู้เรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน องค์กรณ์อื่นๆ ในการจัดการศึกษา [8] นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษารายความสำเร็จโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน รุ่น 1-2 (2546-2553:7-18) การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนการปฏิบัติ รูปแบบของการมีส่วนร่วม ขั้นตอนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การวางแผน การดำเนินการหรือขับเคลื่อนงาน และการประเมินผลงาน สรุปผลงานที่ได้ดำเนินการไว้วิเคราะห์เหตุผลของการปฏิบัติ [9]

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ จังหวัดหนองคาย ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านการบริหารทั่วไป เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดใน การพิจารณาว่าสถานศึกษามีวิธีการ แนวทางอย่างไรในการพัฒนาการบริหารงานทั่วไป สอดคล้องผลงานวิจัยของ [10] ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 4 ที่ได้ค้นพบการเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป ดังนี้ คือ (1) งานกิจการนักเรียน ควรเพิ่มงบประมาณและบุคลากร เน้นให้มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยตรง จัดให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวัน เน้นคุณธรรม จริยธรรมและวินัยนักเรียน มีเจ้าหน้าที่ธุรการแทนครูผู้สอน จัดทำคู่มือบริการนักเรียน (2) งานธุรการจัดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานธุรการโดยตรง เพื่อทำงานสารบรรณและงานที่เกี่ยวข้อง (3) งานชุมชนสัมพันธ์ สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับชุมชน อาจจัดในรูปศูนย์เรียนรู้ชุมชนไว้ในโรงเรียนก็จะเป็นการลดระดับความสัมพันธ์และสร้างความตระหนัก, ความภาคภูมิใจ ให้ความสำคัญของชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย การให้เกียรติและยกย่องชุมชนจะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนขนาดเล็กมากขึ้น

2) องค์ประกอบด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นจุดแข็งที่สุด จากสภาพทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่คู่กับสังคมชนบทมาช้านาน บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) อย่างพึ่งพาอาศัย ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การให้เกียรติยกย่องชุมชนเป็นโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จะทำให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ [11] ได้นำเสนอปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาในทุกด้าน ด้านวิชาการ ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จากการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่ามีสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 20,771 แห่ง จาก 32,000 แห่ง หรือประมาณร้อยละ 65 ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก สอดคล้องกับแนวคิดของ [12] กล่าวว่าการบริหารวิชาการ ถือเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา ก็คือ การจัดการศึกษา คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาจึงอยู่ที่งานวิชาการ

3) ประสิทธิภาพของเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่ามีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็น คือ 1) ด้านการบริหารทั่วไป 2) ด้านการบริหารงบประมาณ 3) ด้านบริหารวิชาการ 4) ด้านการบริหารบุคคล 5) ด้านการบริหารเครือข่าย 6) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ผลผลิต คือ สัมฤทธิ์ด้านการเรียน คุณภาพนักเรียน คือ การแก้ปัญหาครูสอนไม่ครบชั้น ลดภาระงานด้านธุรการอื่นที่ไม่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ [13] กล่าวว่า ลักษณะโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะต้องให้ความสำคัญของผลสำเร็จทางการของนักเรียน ระดับ การสอนและความสำเร็จ สอดคล้องผลงานวิจัยของ [14] กระบวนการบริการโรงเรียนขนาดเล็กสู่ความเป็นเลิศ สรุป 1) งานวิชาการ จัดทำหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีสื่อพร้อม อุปกรณ์ครบ 2) งานบริหารบุคคล จัดบุคลากรตรงความสามารถ นิเทศการสอน 3) การบริหารงบประมาณ ให้ดำเนินการตามระเบียบของทางราชการ 4) งานบริหารทั่วไป ให้ดำเนินการตามระเบียบของงานสารบรรณ ปัญหาที่พบ คือ งานธุรการ คือ การโต้ตอบและรายงานหน่วยเหนือไม่ทันตามกำหนด เพราะผู้รับผิดชอบมีภารกิจหลายด้าน ส่วนการบริหารเครือข่ายและการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่เป้าหมาย และปฏิรูปการเรียนรู้เป็นการเชื่อมโยงบุคลากรเข้าด้วยกัน เป็นการสร้างความเชี่ยวชาญให้แก่สมาชิก เป็นการแบ่งปันความคิดและปัญญา ร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ลดระยะเวลาการทำงาน ใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่า [14] และแนวคิดของ ได้สรุปว่า ประสิทธิภาพด้านผลผลิตที่สำคัญของโรงเรียน คือ คุณลักษณะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนนั่นเอง

4. สรุป

สรุปผลการศึกษารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยภาพรวมพบว่า

ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ และครูมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านบริหารทั่วไป ทั้งนี้เพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีบุคลากรจำกัด ครูสอนไม่ครบชั้น มีภาระงานที่ต้องปฏิบัติหลายด้าน เช่น งานสารบรรณ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ครบสมบูรณ์ตามกระบวนการ เป็นจุดอ่อนของโรงเรียนขนาดเล็กตลอดมา การแก้ไขปัญหาให้มีครูครบชั้นโดยการสร้างพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก จึงเป็นการแก้ปัญหาที่พึงพอใจมากที่สุด ส่วนที่เป็นจุดแข็งที่สุดคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานของรัฐแห่งเดียวที่ชุมชนเล็กๆพอจะพึ่งพาได้ (บวร) บ้าน วัด โรงเรียน อยู่คู่กับวัฒนธรรมของคนไทยมาช้านาน การมีปฏิสัมพันธ์เอื้ออาทร ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันจึงเป็นสิ่งสำคัญในการหลอมรวมความรัก ความสามัคคีเป็นวัฒนธรรมที่ดีสืบไป

5. กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์ ประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษาทั้งด้านวิชาการ ข้อคิด และคำแนะนำเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิศิริบรรณพิทักษ์ ประธานกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.จรรณ คุณมี และดร.สุรางคนา มัถยานนท์ กรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ รวมทั้งอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งในการให้ข้อเสนอแนะและตรวจแก้ไขข้อมูล จนกระทั่งงานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. เอกสารอ้างอิง

- [1] Office of the Basic Education Commission of Thailand. Operations to unify small school to support education reform in the second decade. Bangkok: Policy and Planning Basic Education Office; B.E; 2554. (In Thai)
- [2] Office of Educational Accreditation and External Audit. External quality assessment report the first level of basic education (B.E.2544-2548). Bangkok: Standards and Quality Assessment; B.E; 2550. (In Thai)
- [3] Nongkhai primary educational service area office 1. Report on the implementation of small schools. Bangkok: Policy and Planning Group; B.E; 2555. (In Thai)
- [4] Nongkhai primary educational service area office 2. The management of small schools. Nonkkhai: Nongkhai primary educational service area office 2; B.E; 2555. (In Thai)
- [5] Wongwanich. S. Research needs assessment. Bangkok: Tammada Press; B.E; 2550 (In Thai)
- [6] Suaysod C. Potential and to support the study of small schools Wang Nua district, Lampang. Master of Education Thesis. Lampang: Lampang Rajabhat University; B.E; 2550 (In Thai)
- [7] Sararattana W. Educational administration and Policy strategies to fruition. Bangkok: Tippisut; B.E; 2546. (In Thai)
- [8] Wanganutrarote P. Academic Administration. Bangkok: Soon Sue Serm Krungtep; B.E; 2553. (In Thai)
- [9] Office of Education Innovation. Education for success Project One District One Dream School generation 1-2 B.E; 2546-2553. Bangkok: Office of the Basic Education Commission of Thailand; B.E. (In Thai)

- [10] Thart-In N. General management of the schools In Chiang mai Educational Service Area 4, The Perceptions of Administrators and teachers. Master of Education Thesis. Chiangmai: Chaingmai University; B.E; 2553 (In Thai)
- [11] Sangnaphaborwon W. Improving the quality of teaching schools. Bangkok: Office of the Education Council; B.E; 2550. (In Thai)
- [12] Wonganutrarote P. Academic Administration. Bangkok: Soon Sue Serm Krungtep; B.E; 2553(In Thai)
- [13] Sillapaanan S. The reform school is effective. Bangkok: Teachers Trade Organization; B.E; 2543. (In Thai)
- [14] Hartly, J.H. Educational Planning- Programming Budgeting : A system Approach. . Englewood Cliffs NJ:Pren-tice-Hall; 2004.
- [15] Hoy, W.K, Miskel, G. Educational administration : theory, research, and practice. 8thed. Boston: Mc Graw – Hill; 2008.